

Navedli smo veliko stvarnih napak. Ne vseh vendar pa dovolj, da se vidi, na kakšni podlagi sloni sklepanje. Nešteto odstavkov bi bilo treba komentirati, vendar to ni mogoče.

Izid te knjige je velika nesreča. Ker je pisana v francoščini in je izšla v Franciji, jo bodo mnogi brali in ji verjeli. Ali bo sploh mogoče kdaj popraviti napačno sliko, ki jo knjiga daje? Sežiganje knjig je nekulturno dejanje, toda če bi kdo sežgal naklado te knjige, bi mu ne mogli zameriti.

Mitja BROADAR

Paul Mellars: *The Neanderthal legacy*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1996. 471 strani, slike.

V zadnjih nekaj letih lahko spremljamo celo serijo izdaj knjig, ki se ukvarjajo s problematiko neandertalcev (C. Stringer, C. Gamble: *In Search of the Neanderthals*, 1993; E. Trinkaus, P. Shipman: *The Neandertals*, 1993; J. Shreeve: *The Neanderthal Enigma*, 1995; I. Tattersall: *The Last Neanderthal*). Večino teh knjig so napisali antropologi in kot je že iz nekaterih naslovov razvidno, je zanje najpomembnejša filogenetska uvrstitev neandertalcev v evolucijsko shemo pokolenja, katerega edini preživeli ostanek predstavlja naša vrsta. Arheološko gradivo in členitev njegove časovne uvrstitve zasedata v teh publikacijah le obrobno mesto, ki ima vselej vlogo povezovalnega elementa s starejšimi in mlajšimi vrstami hominidov oziroma z materialnimi ostanki njihovih dejavnosti.

Pričujoča knjiga predstavlja popolno nasprotje tem pristopom. Cilj obravnave knjige je gradivo, ki je podvrženo arheološkim analizam, in avtor v vsej knjigi sploh ne omeni antropološke debate o tem, ali je neandertalec podvrsta vrste *Homo sapiens* ali pa je samostojna vrsta *Homo neanderthalensis*, ki v zadnjih nekaj letih ogreva duhove bioloških sistematikov. Neandertalci so v knjigi predstavljeni kot naši najbližji izumrlji sorodniki, analizirani so na podlagi dejstev in tudi teoretične debate procesualne in postprocesualne arheologije zadnjih let so kar se da potisnjene ob rob. "So be it!" zaključuje avtor uvod, ki ima zaradi teoretične razlage avtorjeve interesne opredelitve vrednost prvega poglavja, ter preide k stvari.

V drugem poglavju (*The Environmental Background to Middle Palaeolithic Occupation*) je knjiga podobna vsem svojim predhodnicam, začne se namreč z opisom ekološkega ozadja srednjepaleolitske poselitve Evrope. Podatki časovno nekoliko presežejo nadaljnji okvir opisa in zaobjamejo časovni interval od izotopske stopnje 6 do 3, na podlagi razmerja kisikovih izotopov ^{18}O in ^{16}O v globokomorskih usedlinah. Ti predstavljajo osnovo, h kateri so dodani pelodni podatki iz vrtn in zahodni in južni Evropi, do stopnje 3. Pelodni podatki iz posameznih najdišč predstavljajo le dopolnilni material, ki natančneje orisuje mikroekološke razmere najdišč v času nastajanja sedimenta na danem najdišču. Natančneje avtor razdeli zadnji glacialno-interglacialni cikel na zadnji interglacial (126 000 do 118 000 BP), na zgodnje glacialno obdobje (118 000 do 75 000 BP) in srednje glacialno obdobje (75 000 do 25 000 BP), pri čemer še posebej izpostavi nepravilna kratka klimatska nihanja, dokumentirana v podatkih stopnje 3 v shemi razmerja kisikovih izotopov ^{18}O in ^{16}O v globokomorskih usedlinah (med 60 000 in 25 000 BP). Nasploh v nadaljnjem delu avtor pri prikazovanju časovne razporeditve ne uporablja tradicionalnih glacialnih shem, ampak uporablja novejšo izotopsko stopnje globokomorskih usedlin.

Kot dodano pojasnilo prikaže tudi spremembe višine morske gladine, ki so dokumentirane po vsem svetu, in odlaganje puhlice v severni Evropi. Tako zaobjame klimatsko dogajanje severne zemeljske poloble, kot delno referenco za v knjigi obravnavano območje pa prikaže rezultate klimatskih analiz sedimentov najdišča Combe Grenal. Od tu dalje se obseg opisa

nega prostora skrči in nadalje se avtor ukvarja le še z območjem zahodne Evrope - v bistvu jugo-zahodne Francije z obrobni pokrajinami.

Tretje poglavje (*Stone Tool Technology*) lahko nekoliko zmede bralca, ki ni vajen branja paleolitske literature, in se najprej znajde v vrtincu kratic in izrazov, ki mu ne povedo prav veliko. Vendar je to poglavje osnova vsemu poznavanju problematike kamnitih orodij. Gre za temeljno predstavitev redukcijske sekvence (v francoščini *chaîne opératoire*, ki ga nekoliko neposrečeno prevajajo v angleščino kot *lithic reduction*). Sistematično so povzete različne oblike levallois in ne-levallois tehnik odbijanja. Kot posebnost so obravnavane tudi tehnike izdelave klin, ki so grobo razdeljene na klasično levallois tehniko, specializirano levallois tehniko in ne-levallois tehniko izdelave klin, ki so podobne tehnikam odbijanja iz mlajšega paleolitika.

Četrto poglavje (*Tool Morphology, Function and Typology*) obračuna z nekaterimi dogmami morfologije, funkcije in tipologije kamnitih orodij. Obširna tipologija kamnitih orodij srednjega paleolitika je skrčena na generalne skupine, pri katerih avtor prikaže njihove skupne lastnosti ter rezultate najnovejših spoznanj. Strgala, koničaste oblike, nazobčana orodja in orodja z izjedo, noži s hrbtom, redkeje oblike in bifacialna orodja so strnjena v enotno skupino orodij, ki predstavljajo artefakti zbir srednjega paleolitika. Različne vrste moustériena pa se ločujejo glede na spremembe zastopanosti določenih skupin orodij in glede na njihovo izdelavo v skupkih. Pri tem avtor ne more zaobiti dejstva, da nekatera orodja predstavljajo značilnosti skupin, ki so kronološko (moustérien z acheuléensko tradicijo - v nadaljnjem tekstu - MAT, z noži s hrbtom in srčastimi pestnjaki) ali geografsko omejene (listaste konice v srednji in vzhodni Evropi in vaskonijski sekirasti pestnjaki v Pirenejih in severo-zahodni Španiji). Skok v mlajši paleolitik pa predstavljajo châtelperronienske konice in uluzijski krožni segmenti, ki imajo za razliko od nožev s hrbtom, kjer retuširani hrbet sledi obliki roba odbitka, načrtno, z retušami spremenjeno obliko retuširanega hrba.

Peto poglavje (*The Procurement and Distribution of Raw Materials*) nam nudi vpogled v razmerja med surovinami z različnih nahajališč na arheoloških najdiščih ter podaja možnosti za rekonstrukcije procesov pridobivanja surovin za izdelavo kamnitih orodij. Osnovno območje analize je spet Périgord, in to predvsem zaradi svoje bogate raznovrstnosti surovin za izdelavo orodij in dobrega geološkega poznavanja teh virov, tako da natančna prostorska umestitev vsakega odbitka ni več nikakršna težava. Tako je mogoče izvor surovin za orodje razdeliti na tri stopnje, lokalni material, ki izvira iz neposredne okolice najdišča (do 5 kilometrov) in predstavlja med 70 in 98 % surovine, uporabljenega pa je 1 do 5 %, vmesni (viri so oddaljeni 5 do 20 kilometrov) in predstavlja 2 do 20 % surovine, uporabljenega je 10 do 20 %, in oddaljeni material, ki izvira z ležišč, oddaljenih 30 do 100 kilometrov, predstavlja 0 do 5 % materiala na najdiščih in je med 75 in 100 % obdelan. Prenašanje na večje razdalje bi bilo v s surovinami za izdelavo orodij bogatem Périgordu neumnost, ki jo avtor primerja z angleško frazo "Nositi premog v Newcastle". Taki načini pridobivanja surovine pogojujejo tudi nastanek najdišč, kot je Lascabanes, kjer so odkrili večje število gomoljev, ki so imeli korteks spraskan ali pa je bil odbit prvi testni odbitek, s katerim so se informirali o preperelosti prodnika in njegovi uporabnosti za nadaljnjo obdelavo. Vprašanje pridobitve materialov se prav tako postavlja, ko gre za "eksotične" materiale, odkrite na najdiščih. Arheološki modeli predpostavljajo, da so pripadniki ene skupnosti načrtno izkoriščali surovine na oddaljenih lokacijah; rezultat bi bil podoben, če bi te lokacije predstavljale prostore aktivnosti v različnih letnih časih in so z njih prinašali orodja v centralno najdišče, ki naj bi delovalo kot bazni tabor skupine, ali pa je analizirani skupek zgolj ostanek delovanja različnih skupin z različnih območij,

ki so občasno uporabljale isto lokacijo za kake aktivnosti (večinoma gre za jame, ki jih avtor lahko definira kot fiksne točke v pokrajini, njihovo superiornost v obvladovanju prostora pa kažejo tudi večje količine in večja pestrost najdb).

Šesto poglavje (*Industrial Taxonomy and Chronology*) skuša rešiti vprašanja taksonomije in kronologije. Jasnih rešitev ni in predlogi zapadajo v področje nepreverljivega, vendar so analize potrdile predloge, ki jih je podal F. Bordes in mogoče je ločiti moustérien tipa La Ferrassie od tipa La Quina, mogoča je ločitev tipičnega in nazobčanega moustériena ter delitev MAT na tip A in tip B. Prav tako so potrjene nekatere točke kronologije. Avtor navaja zaporedje 16 najdišč, kjer se plasti, ki vsebujejo MAT, nahajajo nad plastmi s Ferrassie ali Quina moustérienom, obratno pa ni znano. MAT nastopa v zaključnih delih stratigrafskih nizov srednjega paleolitika in ga v 14 primerih pokrivajo mlajšepaleolitske plasti. Dejstvo pa je tudi postopen razvoj Ferrassie moustériena, kjer je 20 do 40 % orodij narejenih na levallois odbitkih in ima 50 do 60 % orodij fasetiran talon, proti Quina moustérianu, kjer je le 2 do 3 % orodij izdelanih na levallois odbitkih, fasetiranih talonov pa je le še 10 do 20 %. Za razliko od dobro določljivih industrij je razlaga časovne umestitve tipičnega in nazobčanega moustériena bolj relativna. Jasno je, da se tipični moustérien pojavlja v začetku zadnjega glaciala (izotopska stopnja 5), nazobčani moustérien pa je v jamskih najdiščih uvrščen na podlagi svojega pojavljanja v jami Combe Grenal, ki je tudi referenčno najdišče skozi vso knjigo, čeprav še ni dočakalo monografske izdaje, in kjer je bil najden v zaključnem delu zgonjega glaciala (plast 38) ter nad Quina moustérienom (plast 16 do 11).

Sedmo poglavje (*Middle Palaeolithic Subsistence*) se ukvarja z vzorci primarne ekonomije, ki je neandertalskim skupnostim omogočila preživetje. Analiza obsega najpogosteje najdene živalske vrste - navadnega jelena (*Cervus elaphus*), severnega jelena (*Rangifer tarandus*), tura (*Bos primigenius*), stepskega bizona (*Bison priscus*) in konja (*Equus caballus*). Ostanke naštetih vrst obravnava kot lovsko selekcijo, ki je izločila posebne vrste iz celotnega skupka virov, ki bi se jih dalo izkoriščati. Vendar v jamskih najdiščih niso odkrili sledov specializacije, kjer bi več kot 60 do 70 % favnističnih ostankov predstavljalo eno samo vrsto, temveč ostanki posameznih vrst kažejo na različne oblike izkoriščanja. Najdišča, kjer je dokazano specializirano izkoriščanje ene same vrste so odkrita na višjih legah, na platojih nad dolinami, ter so praviloma plana.

Prav tako ostane odprto tudi vprašanje razmerij med lovom in izkoriščanjem mrhovine. Obstajajo dokazi za lovska orožja, kot sta leseni konici iz Clacton on Sea in Leheringena, ter možnost, da so se levallois konice vpenjale v držaje; na to kaže najdba levallois konice med okostjem enega samega mamuta v kraju Ealing v dolini Temze. Glavne argumente za skupni organizirani lov pa kažejo favnistični ostanki z najdišč La Quina in Côte de St. Brelade, ki jih razlagajo kot akumulacije kosti, nastale po pogonu živali, ki so bile pograne v smrt čez previse ali pa v jame. Druga najdišča, ki jih povezujejo z lovom, so najdišča na planem (Mauran, Le Roc), kjer so intenzivno izkoriščali bovide (na njih je delež bovinskih kosti med 93 in 100 %), njihova značilnost pa je, da so na njih odkrili večinoma nazobčana orodja in orodja z izjedami skupaj z težkimi sekači (*choppers*).

Osmo poglavje (*Sites in the Landscape*) se ukvarja z vprašanjem lege najdišč v pokrajini. Najbolje so raziskana jamska najdišča, ki v večini primerov ležijo na krajih, kjer so imele skupine neandertalcev lahek dostop do različnih habitatov - rečnih dolin ter platojev nad njimi. Ta najdišča razlagajo kot centralne prostore, temu pa delno botruje tudi nepoznavanje kompleksnejših najdišč na prostem. Prav tako so najdišča na prostem večinoma nedatirana zaradi pomanjkanja organskih ostankov, tipološko pa so večinoma uvrščena v MAT, kar je posledica dolgoletne zbiralske dejavnosti na tem prostoru, zaradi

katere se je selektivno odnašalo s terena najprezentativnejše kose, ki so v tem primeru srčasti pestnjaki. Poseben vzorec se kaže tudi v severnem Périgordu, kjer so edina plana najdišča, ki imajo več kot 100 artefaktov, na platojih, na pobočjih pa so najdišča, kjer je bilo odkritih manj artefaktov. Prav tako pokaže, da vzorec poselitve jam ni bistveno drugačen kot v mlajšem paleolitu, saj se v nad 50 % najdišč s srednjepaleolitskimi plastmi plasti iz mlajših obdobij, ostalih 50 % pa predstavljajo jame, ki so se na koncu srednjega paleolitika napolnile s sedimenti do vrha.

Deveto poglavje (*The Spatial Organization of Middle Palaeolithic Sites*) se ukvarja s prostorsko organizacijo znotraj samih najdišč in je zaradi relativno slabih podatkov omejeno na obravnavo manjšega števila jam. Predstavljene so Grotte Vaufray, Grotte du Lazaret, pri kateri je hipotetična struktura v notranjenosti postavljena pod vprašaj, Les Canalettes in Combe Grenal. Kot posamezne strukture so obravnavane kurišča, ki jih avtor deli na odprta kurišča (Grotte du Lazaret, Hortus cave, Combe Grenal), konstruirana ognjišča, ki so tlakovana (Pech del'Azé II, Lunel Viel, Orgnac) in izkopana ognjišča (Champlost, Pech del'Azé II, Terra Amata). Nadalje obravnava tlakovana območja v jamah (Baume-Bonne, Mas des Caves, Biache-Saint-Vaast), zložene zidove (Baume des Peyrards, Saint-Vaast-la-Hougue, La Rigabe), izkopana jame (Combe Grenal, Le Moustier, La Quina) in edino zanesljivo stojko iz 14 plasti v Combe Grenal.

Deseto poglavje (*The Significance of Industrial Variability*) se ukvarja s temo, ki je v zgodovini raziskovanja srednjega paleolitika dvigovala največ prahu, pomenu variabilnosti kamnitih industrij. Posebaj sta izpostavljena dva modela, funkcionalni model L. Binforda ter model redukcije orodij H. L. Dibbleja in N. Rollanda. Obe diskusiji se končata nekoliko neposrečeno, ko avtor zaključuje, da sta oba vzorca verjetna in tudi delno resnična, hkrati pa poda širok spekter trditev, ki popolno legitimito obeh teorij zanikajo in tako obe ostane omejeni na posebne situacije, zaključek pa ostane brez neke popolne vseobsegajoče teorije. Avtor kot delno rešitev spet uvaja dinamiko populacij na omejenem območju (migracije kot argument za nenadni pojav MAT) in razvoj tehnologije izdelave kamnitih orodij (razvoj Charentienena, oziroma Quina in Ferrassie industrij, ki kaže, da pri analizah kamnitih orodij ne smemo zanemarjati tudi idej o ločenem razvoju tehnoloških tradicij). Hkrati avtor za pojavljanje istih značilnosti na prostorsko ločenih krajih vpelje koncept koevolucije, ki ga razlaga z "zakonom omejenih možnosti", po katerem pride zaradi omejenih variacijskih možnosti znotraj paleolitskega gradiva pri analizah s pomočjo kvantitativnih tehnik do skoraj identičnih stanj, ki niso ločljiva znotraj generalnih konceptov variant srednjega paleolitika, kot je definiran v zahodni Evropi. Do takih pojavov pride, ker je bil spekter oblik v srednjem paleolitu omejen na majhno število različnih orodij in je zaradi majhne variabilnosti prišlo na geografsko in časovno ločenih krajih do nastanka skupkov, v katerih so slučajno zastopana podobna razmerja orodnih tipov, kar so nekateri avtorji razlagali kot kulturne in populacijske povezave.

Enajsto poglavje (*Neanderthal Society*) je posvečeno neandertalski družbi in usreza hipotezi L. Binforda o radikalni drugačnosti neandertalske družbe od naše. Njegova hipoteza temelji na še neobjavljenih rezultatih raziskav v jami Combe Grenal, kjer na podlagi razlik v favni in kamnitih orodjih določi dva socialna prostora. Tistega v jami in v bližini kurišč pripiše ženskem delu populacije, obrobne pa pripiše lovčcem - moškim, ki naj bi po njegovem mnenju le nekaj dni na mesec obiskovali ženske in otroke. Primerjalno socioekološko gradivo privede avtorja do sklepov, da je taka trditev komaj možna, in prav tako bi lahko materialne ostanke z nekaterih mlajšepaleolitskih najdišč interpretirali na enak način, vendar so hipoteze, ki bazirajo na enem samem najdišču, preveč drzne in jih avtor začasno skeptično zavrne.

Dvanajsto poglavje (*The Neanderthal Mind*) o neandertalskem umu začne osnovno trditev, po kateri se neandertalski um ne razlikuje bistveno od našega. Do tega ga pripelje hipoteza o delovanju Bušmanov, Avstralskih Aboriginov in Evropejcev v srednjem veku, ki bi, če bi bila kompleksnost strukturiranja tehnološkega razvoja res merodajna, predstavljali očitno drugo vrsto hominidov kot smo mi danes.

Kot nasprotje neandertalcem v evlucijskem smislu avtor razširi definicijo *Homo sapiens* v anatomske in vedenjsko modernega človeka. Zavedati pa se moramo, da gre za hipotezo, ki je dokazljiva le v zahodni Evropi. Za ilustracijo možnega simbolnega vedenja v srednjem paleolitiku obravnava uporabo barvil (okra in manganov dioksid), simboličnih artefaktov (fosili in prelučnjane kosti) in pokope, ki pa zaradi pomanjkanja dokazov o obrednih aktivnostih, povezanih z njimi, ne morejo podpreti zamisli o simboličnem vedenju. Inteligenco in spremembe, ki bi lahko bile njen odraz, razlaga s spremembo kognitivnih struktur, ki naj bi bila dokumentirana z razvojem jezika pri anatomske in vedenjsko modernih ljudeh. Pojav jezika vpelje v soglasju z lingvistično teorijo, da je njegov pojav nenaden dogodek in ne stopnjevit proces lingvistične in mentalne evolucije. Arheološko je ta dogodek dokumentiran na prehodu iz srednjega v mlajši paleolitik.

"Veliki prehod" (*The Big Transition*), kot je naslov trinajstega poglavja za avtorja predstavljajo predvsem spremembe, ki so jasno vidne v arheološkem zapisu. Izboljšana tehnologija izdelave klin, nove oblike kamnitih orodij, obdelava kosti, rogov in slonovine, osebni okraski, umetnost in dekoracija, večja distribucija surovin in večji sistemi zamenjav, predstavljajo ideološko jedro mlajšega paleolitika. Model disperzije populacij mlajšega paleolitika in njihovih medsebojnih vplivanj sicer temelji na antropološki teoriji, vendar deluje tudi po vstavitvi arheoloških podatkov vanjo in jo s tem potrjuje. Prav zaradi tega tvori skupaj s problemi medsebojnih stikov med populacijami kratek zaključek, kjer avtor povzame na nekaj straneh teme, o katerih beremo na drugih mestih cele knjige.

Na koncu nas zbode v oko dejstvo, da je posebej dobro razložen z arheološkimi podatki konec poselitve neandertalcev v Evropi, njihov začetek oziroma razvoj pa ni bil deležen v knjigi niti ene vrstice. Prav tako kljub obetajočemu naslovu ostanemo v knjigi ujeti na območju zahodne Francije in se le v zaključnem poglavju nahitro sprehodimo po ostali Evropi. Nekoliko frustrirajoče je dejstvo, da tudi v kraju, kjer je stanje raziskav na višku, ni odgovorov na vsa vprašanja, povezana z usodo vrste, ki nam je v najbližjem sorodu. Vsekakor, če bomo kdaj hoteli dobiti na vpogled celo problematiko, bo treba izdelati podobno zbirko podatkov za območje vzhodne Evrope. V tem trenutku tvori praznino med Bližnjim Vzhodom in zahodno Evropo, kjer so stvari v večjem delu urejene. Potrebni bo še nekaj monografij, ki bodo tvorile splošne baze podatkov o srednjem paleolitiku na različnih krajih v Evraziji in ki bodo hkrati v obliki učbenika razširjale poznavanje spektra analitskih pristopov za delo na paleolitskem gradivu, ter predstavljale lokalne pristope k analizam gradiva. Do takrat nam ostaja pričujoča monografija kot nadvse branja in razmišljajna vredno delo ter hkrati smernica za prihodnje delo.

Boris KAVUR

Michaela Lochner: *Studien zur Pfahlbauforschung in Österreich. Materialien I - Die Pfahlbaustationen des Mondsees*. Mitteilungen der Prähistorischen Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Band 32, Wien 1997.

32. zvezek Poročil Prazgodovinske komisije dunajske akademije znanosti in umetnosti nam prinaša kataloško predstavitev najdb, v glavnem gre za keramiko, z najdišč Moos-

winkel, Scharfling in "See" na Mondseeju. Katalog je pripravila Michaela Lochner.

Po kratkem predgovoru univerzitetnega prof. dr. Herwiga Friesingerja sledi avtoričin uvod in poglavje z naslovom Pojasnila h katalogu. V tem poglavju avtorica utemelji razdelitev 32. zvezka ter predstavi okrajšave, standardizira poimenovanje delov in dimenzij posodja itn. V objavah prazgodovinske keramike iz Slovenije poznamo podobne prijeme pri Dularju in Horvatovi (glej J. Dular, *Halštatska keramika v Sloveniji*, Dela 1. razr. SAZU 23, 1982; M. Horvat, *Ajdovska jama*, Razpr. Fil. fak., Ljubljana 1990). Temu, recimo mu uvodni del, sledi katalog.

Najprej je predstavljeno najdišče Mooswinkel. Z nekaj besedami je opisana zgodovina raziskovanj. Ponovno so predstavljeni radiokarbonski datumi (E. Ruttka, Beiträge zur Typologie und Chronologie der Mondsee-Gruppe, v: *Die ersten Bauern* 2, Landesmuseum Zürich, 1990, 111 ss). Sledi odlomek z literaturo in kartografski del s katastrskimi načrti, geodetskimi posnetki in načrti najdišča. Nato pride katalog z opisom najdb in slikovnim gradivom. Iz Mooswinkla avtorica objavlja najdbe iz leta 1971, ki jih hrani muzej Mondsee pod inv. št. 705-803.

Drugo najdišče je Scharfling. Objavljene so najdbe iz leta 1972, ki jih hrani muzej Mondsee pod inv. št. 950-1046.

Nazadnje so predstavljene najdbe z najdišča "See", in sicer najprej keramika, ki jo hrani Prirodoslovni muzej na Dunaju pod inv. št. od 20503-20522, sledijo najdbe iz zbirke Reichl, najdbe z izkopavanj Kunza v letih 1960-63 in najdbe z izkopavanj Offenbergerja v letih 1982-86.

Na koncu zvezka je za končanim kataloškim delom seznam literature. Tako obsega lepo oblikovan zvezek 396 strani z 209 tabelami gradiva. Najdbe so narisane v glavnem v merilu 1:2.

Ob zaključku lahko rečemo, da je objava keramike z Mondseeja pomemben doprinos k raziskovanju 4. tisočletja pr. n. š. v Alpah in da je glede na sorodno materialno kulturo ter našo bližino pričujoči zvezek zelo pomemben za slovensko prazgodovino.

Anton VELUŠČEK

Bronzefunde aus Rumänien. Uredil in redigiral Tudor Sorocanu. *Prähistorische Archäologie in Südosteuropa* 10. Wissenschaftsverlag Volker Spiess, Berlin, 1995, ISBN 3-89166-182-7. 331 str., 22 tabel.

Knjiga je nadaljevanje prizadevanj Mircee Petrescu-Dîmbovițe (*Depozitele de Bronzuri din România*, Biblioteca de Arheologie 30, 1997 in *Die Sichel in Rumänien mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens*, *Prähistorische Bronzefunde* 18/1, 1978) po čim popolnejši predstavitvi romunskih mlajše- in poznobronzodobnih depojev.

V uvodu je urednik zapisal, da je cilj knjige podati navodila za raziskovanje deponiranja v Karpatih.

V članku *Die Fundumstände bronzezeitlicher Deponierung - Ein Beitrag zur Hortdeutung beiderseits der Karpaten* se Tudor Sorocanu posveti najdiščim okoliščinam, ki so izjemno pomembne pri interpretaciji depoja. V preteklosti je prevladovalo mnenje o profanem karakterju depojev, šele v zadnjih dveh desetletjih se v Romuniji uveljavlja tudi drugačna, sakralna interpretacija depojev.

Prvi pomemben podatek za interpretacijo je lega depoja v geomorfološkem okviru, in sicer ali je na vrhu hriba, na pobočju, pri osamljenih skali, v skalni razpoki, v jami, na prelazu in ob(v) tekoči ali stoječi vodi.

Drugi podatek je morfologija depoja oz. lega predmetov v okviru depoja. Predmeti so lahko položeni vodoravno, navpično